

Als één van de eersten in Nederland hield Inge Evers (1940) zich met viltkunst bezig. Ze maakte vele studiereizen naar Hongarije, Georgië, Turkije, Mongolië en Turkmenistan. In 2001 behaalde zij haar master Expressieve Kunsttherapie in Saas Fee, Zwitserland. Naast het vervaardigen en exposeren vrij werk, houdt Inge lezingen en geeft workshops. *Community felt-art* heeft haar speciale interesse; vanwege de krachtige sociale functie die het gemeenschappelijk vilten heeft. Verder schreef ze diverse boeken over vilt, papier en zijdepapier.

www.wvevers.dds.nl

Inge Evers

'Ik zie vilt als middel voor ontmoeting'

Álles verwelkomen

Al ruim veertig jaar is Inge Evers in de ban van vezels en in die periode heeft ze de viltkunst steeds populairder zien worden. Tot haar verrassing kan ze vaststellen dat het geen hype is gebleken, maar mede dankzij haar serieus voet aan de grond heeft gekregen in Nederland en andere landen die geen oorspronkelijke viltcultuur en -geschiedenis hebben.

Ik ontmoet Inge Evers in haar huis in Haarlem. Sinds de dood van haar man wordt het steeds meer een atelier, zegt ze. Haar werkplaats is op zolder, maar ook de kamers op de eerste verdieping hebben die functie gekregen en de wanden van woonkamer, hal en trapgat tonen de mooiste werken. Japans papier is Inges ontdekking van de laatste jaren. Zij laat mij een werk zien dat zo groot is, dat ze me vraagt het even mee vast te houden, ondertussen vertellend over het overlijden van haar man. Inge: 'We hadden een laatste gesprek, waarin hij aangaf dat hij niet wist hoe het allemaal verder zou gaan. Toen zei ik: "Weet je wat, we maken een atelier ergens in de lucht en dan gaan we daar samen zitten. Het is helemaal van glas en we zien het licht van de wolken, het weer, de zon. Dan voelen we vanzelf wel wanneer de tijd is gekomen dat jij naar boven

gaat en ik weer naar beneden." Daarover gaat de draaiing die je in dit werk ziet.'

Leegte

'Na zijn dood ben ik helemaal opnieuw begonnen. Blanco. Ik ben wit, beige - heel lichte tinten gaan gebruiken; het moest allemaal leegte zijn. Maar leegte is ook volte, want er zit allerlei nieuws in. Daarvoor werkte ik met felle kleuren, dat is nu verdwenen. Het was tijd om opnieuw te beginnen. Ik denk dat dit een overblijfsel is van mijn opleiding expressieve kunsttherapie. Daar leer je iets te construeren, ernaar te kijken en het dan te deconstrueren, ontleden. Pas daarna komt de reconstructie, die valt je in en kun je niet bedenken. De ellende als een nieuw gevilt stuk totaal niet verbeeldt wat je zou willen en je niet weet hoe het verder moet... En moet je zien hoe mooi

het nu is geworden! Ik zeg altijd: je moet je eerst focussen door te aarden en je daarna helemaal openstellen voor de verrassing van wat er komt. Alles verwelkomen.'

Vloeitjes

'Mijn liefde voor vezels is al heel vroeg begonnen, toen mijn opa witte vloeitjes verscheurde, tussen beide handen deed, erin blies en spuugde. Dan mocht ik zijn vingers openen en opeens lag daar een papiertje. Dat is het allereerste witte begin. Het was oorlog en mijn moeder verknipte een lichtgekleurde vilten hoed van mijn vader om er slofjes van te maken. Mijn basis was licht, zou je kunnen zeggen. Dat komt telkens terug; na een golf van kleur komt er altijd weer licht. Toen mijn moeder overleed, heb ik zwarten gemaakt, met zwart papier achter het vilt, en met zwarte wol. De hang naar papier loopt via mijn opa, naar vilt via mijn moeder.'

Schrijven

'Toen ik op school zat, wilde ik schrijfster worden, maar moest wat anders verzinnen van mijn leraar. Daarvoor had je levenservaring nodig, vond hij. Ik woonde in Groningen en na mijn eindexamen liep ik langs de stads- en provinciale krant. De deur stond open en ik ging naar binnen. De hoofdredacteur vond het wel grappig; er zou net een redactrice gaan vertrekken omdat ze ging trouwen. Ik kon meteen beginnen als leerling journalist, schreef nieuwsberichten en kreeg al gauw een eigen rubriek en een vrouwenpagina. Het was heel leerzaam, maar slecht voor mijn gezondheid. Voor dagbladjournalistiek moet je snel kunnen schakelen en er plezier in

scheppen het een beetje oppervlakkig te houden.'

Verfpot

'Vrij snel verhuisde ik naar het westen, waar ik in de leer ging bij Beatrice de Metz in Scheveningen. Ze was een van de twee of drie textielkunstenaars van dat moment die grote collageachtige assemblages maakten. Beatrice stuurde haar studenten naar de markt. Daar moesten we verschillende stoffen kopen, die vervolgens in een verfpot gingen. Dan kreeg je een opdracht, bijvoorbeeld: ga naar Artis en doe iets met een dier, in de zin van: maak een ontwerp met organische vormen. Maar het kon ook iets totaal anders zijn, zoals: laat je inspireren door architectuur en maak een ontwerp dat uit geometrische vormen bestaat. Ik heb daar veel van geleerd, vooral hoe je je eigen onderzoek kunt omzetten in een beeld. Er kwam echter een moment dat ik niet meer met al die stoffen door elkaar heen wilde werken. Ik was eind twintig toen mijn 'vezeltocht' begon. Een weg van 'groot en veel' naar 'wat wil ik er precies mee'. Op eigen houtje ben ik onderzoek gaan doen; ik haalde plantenvezels bij de Hortus van de mesthoop en probeerde van alles uit. Ook bleef ik schrijven, maar nu over de dingen die me bezig hielden - onder meer voor *Handwerken zonder Grenzen* en *De Spin- en Verfkrant*. Al spinnend ontdekte ik op een gegeven moment het vilt.'

Salomo

'Er is een bijbelverhaal van koning Salomo, de schaapherderkoning, die gefrustreerd was: Hier ligt al die schapenwol en dat moet gewassen en gesponnen en geweven...

'Mijn eigen eerste ervaring met de eigenschappen van vilt stamt uit mijn kindertijd. Ik schreef verhaaltjes op het schoolbord en moest na elke paar zinnen het bord schoonvegen met de vilten bordenwischer. Als het verhaaltje af was, zat er een koek van krijt op het vilt, dat ik op het balkon schoonmaakte door er met mijn hand op te slaan. In mijn verbeelding vlogen mijn verhaaltjes met het uiteenstuivende krijtpoeder door de wereld.'

**Living Museum Bennebroek:
wat kunst vermag**
*'Sinds een jaar werk ik als
vrijwilliger in het Living
Museum in Bennebroek, een
werkplek voor kunstenaars die
met de psychiatrie in aan-
raking zijn (geweest) en uniek
in Europa. Dit initiatief is geënt
op het Living Museum in New
York; tijdens een bezoek raakte
ik zo onder de indruk van wat
kunst vermag! Het bestaat al
dertig jaar en werd in 2015 naar
Nederland gebracht door
Rokus Lopik.'*

Voor ik een nieuwe jas heb, zijn we wéér een jaar verder!' Terwijl hij dat zei, stond hij op een schapenvacht. Doordat hij zo ontzettend boos was, stampvoette hij op de wol en zijn hete tranen besprenkelden de vacht. En zo ontstond er vilt. Of Noach; de bodem van zijn ark was met wol bedekt. Door de wrijving met de hoeven van de dieren die erop stonden en hun warme urine had de ark aan het eind van de rit een kamerbreed tapijt. Mooie verhalen. Vilt stamt al uit de prehistorie. In China zijn recentelijk

begraafplaatsen opgegraven in Tarim Basin, met mummies en veel textiele objecten, waaronder gevulde hoofdbedekkingen en met vilt bedekte manden. Ook de opgegraven grafheuvels van Pazyryk in het Altai gebergte laten de meest uiteenlopende objecten in vilt zien. De nomaden in Eurazië leefden vele eeuwen in vilten behuizing, huisraad en kleding.'

Hongarije

'Een van de landen waar het vilt is herontdekt voor het westen is Hongarije. Daar kent men een lange viltraditie, ooit meegekomen met de volksverhuizing van meer dan duizend jaar geleden. Van daaruit ging het ook naar Finland en werd zo over heel Scandinavië verspreid. Nederland heeft op viltgebied geen traditie. Wij hebben het klimaat niet mee; het verrot hier snel. Wel bekend zijn de breedgerande vilthoeden van de zeelieden die naar Nova Zembla voeren. Van de randen van die hoeden werden,

toen het héél koud was, zolen gesneden voor in de schoenen. Een paar daarvan zijn bewaard gebleven. In ons land werden de schapen vooral gehouden voor melk en vlees.'

Community art

'In de jaren tachtig kreeg ik een uitnodiging voor een congres in Kecskemét, ter nagedachtenis van Hongaarse Veronica Gervers, die het vilten wetenschappelijk had beschreven. Er waren maar weinig moderne vilters:

één uit Amerika, één uit Duitsland en een paar uit Hongarije. De lezing van Mary Burkett droeg weer veel bij aan de groeiende belangstelling voor het traditionele vilt uit heel Eurazië. Haar boek *The Art of the Feltmaker* werd als een bijbel ontvangen. Fantastisch, al die mensen van over de hele wereld die over vilt vertelden en tradities lieten zien. Zo was er een Georgiër met een filmpje van vrouwen die vilt maakten voor een meisje dat ging trouwen. Ze zongen liedjes terwijl ze werkten, heel levendig. Omdat je bij het viltproces de wol zo lang moet rollen, helpt het zingen dat proces ritmisch te maken. Het was een compleet feest, met maaltijd en muzikanten! Ik werd daar zó door geïnspireerd dat ik aan de gang ben gegaan met *community felt-art*, groepsviltten. Dat heeft mijn belangstelling, omdat ik vilt zie als een middel voor ontmoeting en het samengaan van zowel vezels als mensen. Ik heb vijftien jaar de Haarlemse Viltwerkplaats geleid, waar deelnemers beurtelings een groot viltproject konden laten uitvoeren. De afgelopen jaren heb ik de interactie onderzocht tussen verschillende kunstvormen: tekenen, schilderen, viltten, het verwerken van vilt, papier maken, het verwerken van papier, tai chi en *sacred dance*. Het samen iets maken hoort bij de oorsprong van veel viltwerk. Als de nomaden een tent fabriceerden met lappen van zeven, acht meter, konden ze dat niet alleen: er werden zelfs kamelen en paarden ingezet om een rol te trekken. *Community art* is de laatste jaren sterk in opkomst.'

Openen

'Na die eerste keer ben ik nog vier keer naar een zomerschool in Hongarije geweest. We gingen dan de poesta op, waar we heel basaal leefden. Mijn grote leermeesteres uit Turkmenistan, Ogülsierin Gurbangulieva, was daar ook. Steeds meer mensen kwamen erachter dat Hongarije een echte smeltkroes van viltculturen was. Iedereen deelde wat hij wist. Alleen de Aziaten, die waren niet geïnteresseerd in het kunstzinnig viltten wat wij in Europa deden.

Dat is daar pas later op gang gekomen.

Als je een functioneel ontwerp maakt, maak je mallen en leg je een weg af. Dat is heel anders dan wanneer je kunstzinnig werkt. Als ik alleen of met mensen werk - wat ik naast mijn werk als kunstenaar ook doe - dan focus ik op een bepaald thema. Het is een proces van naar binnen gaan; je gaat in je lijf, je aardt jezelf. Wat ik ook altijd heel bijzonder vind: om te kunnen viltten moet de wol geopend worden. Dat doe je door de wol uit te leggen, te besproeien, masseren en rollen, heel lang - in een ritmisch proces. Tijdens dat rollen gaat het vanzelf stromen en openen mensen zich ook. Aan het eind van zo'n rolsessie gaat iedereen vertellen, dat ontstaat automatisch. Jazeker, er zijn van die rolmachines, maar nog los van het feit dat het qua tijd niet eens zoveel oplevert om die te gebruiken - want je moet toch nog een boel zelf doen en er steeds bij zijn - vind ik juist dat hele proces van in de stilte en dat ritme gaan zo waardevol. Het werkt gezond makend, daarvan ben ik overtuigd.'

Papier

'Momenteel wordt wereldwijd gevilt; het is in een enorme stroomversnelling gekomen, met name in de kunst. Na elke tien jaar dacht ik: nu gaat het over, maar het wordt alleen nog maar méér. Dezelfde ontwikkeling zie je bij papierkunst. De eerste papierkunstenaars waren beeldhouwers, schilders of textielmensen, nu wordt langzamerhand de vezel ontdekt en gewaardeerd. Zelf heb ik in Japan papier leren maken. De perfectie die zij hebben! De diepte die ze in de fijnste en kleinste papiertjes kunnen laten zien! Ze beschikken over wel driehonderd soorten papier; ongelooflijk. Ik ben erg door de Japanners beïnvloed; dat is duidelijk waarneembaar in mijn werk, maar ook in mijn manier van werken. Het ceremoniële zie je terug in het op gezette tijden werken, daaraan ben ik erg gehecht. Het is een stroom waar je instapt en die je eigenlijk niet moet doorbreken. Soms gebeurt dat toch, dan moet ik daarna weer helemaal in het ritme zien te komen.'

'...Vandaag zit ik in mijn atelier en staar naar een paardenstaart. Hij is zwart en glanst in het licht. Zijn lange haren hangen licht gebogen. Ze worden opgetild door korter onderhaar. Dit stilleven straalt zoveel kracht uit, dat het lijkt alsof paard en staart nog verbonden zijn. Intussen spelen mijn handen met losgeraakte haren en mijn hoofd met een schijnbaar vervlogen herinneringen aan ritten die ik op zwarte paarden maakte...'

Bewustwording

'De uiteindelijke vormgeving is een proces van enorme verfijning, net als bewustwording. Voor mij is dat een levenslang proces. Laatst was ik bij een workshop waar gevraagd werd waarom je daar was. Ik zei dat ik nog op zoek was naar iets. Kwam er na afloop een jong meisje naar mij toe; ze had dat zo gek gevonden. Ik was tenslotte al vierenzeventig en dan nog steeds op zoek? Ik hoor het wel vaker; alsof je uitgezocht kunt zijn in je leven. Je kunt op je allerlaatste dag nog dingen ontdekken als je er voor open staat! Zo deed ik ooit een afstudeerproject waarover iedereen zeer tevreden was. Maar ikzelf niet. Ik stopte het snel in een kast en keek er twee jaar niet naar om. Toen ik het opnieuw tevoorschijn haalde, zag ik waarom het niet klopte. Ik ben er van alles aan gaan doen en nu is het goed. Achteraf snap ik wel hoe het zit. Dat werk ging over vertrouwen en spontaniteit, en daar kon ik in de tijd dat ik het maakte helemaal niet bij komen. Mijn zoon was ernstig ziek; vertrouwen en spontaniteit waren ver te zoeken. Je neemt jezelf altijd mee in wat je maakt. Het drukt zich uit. Je kunt je daar niet voor afsluiten.'

Ruimte maken

'Voor mij is op dit moment het belangrijkste: het licht, de leegte, de stilte, het zitten, het zijn. En de realisatie dat elke wandeling er één is. Ik praat nu met jou, maar morgen kan ik er niet meer zijn. Ik heb niet meer van die knellende dingen. Afscheid nemen wordt alleen maar makkelijker. Mijn werk wordt stiller, leger. Het is net als bij mijn man. Hij was klaar en maakte ruimte. Ik heb nooit thuis kunnen werken en nu wel.'

Steeds meer geef ik weg, aan materialen en kennis. Ik heb ruimte gekregen en maak nu zelf weer ruimte.'

Achtergrond: detail lijkwade.

'Ik heb diverse lijkwaden gemaakt. Ze zijn ontstaan door deelname aan een expositie met de titel 'Tijd om te gaan'. Ik maakte een soort kleine mummie - geïnspireerd op het verhaal van mijn moeder, die een tweelingzusje had dat stierf toen zij zes weken was. In die tijd werd daar niet over gesproken, laat staan gerouwd. Maar mijn moeder is haar hele leven iemand blijven missen. Ik ben er trouwens van overtuigd dat je op deze manier trauma's van eerdere generaties kunt opruimen.'